
Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek**ADVIES nr. 18-08**

Betreft: de gezondheidsgids van Domus Medica

In Vlaanderen is het screenen van bevolkingsgroepen naar een risico of ziekte onderhevig aan de wetgeving op het bevolkingsonderzoek (<https://www.zorg-en-gezondheid.be/beleid/beleid-preventieve-gezondheidszorg/bevolkingsonderzoek>). De reden daarvoor is dat, in tegenstelling tot wat veelal gedacht wordt, screening niet alleen positieve gevolgen heeft die mogelijk beoogd worden maar op persoonlijk en maatschappelijk vlak ook niet gewenste effecten kent. In die zin is screeningsonderzoek, dat beantwoordt aan de definitie van bevolkingsonderzoek in het kader van ziektepreventie, in Vlaanderen onderhevig aan een toestemming door de minister bevoegd voor het gezondheidsbeleid (art. 7). Een toestemming vergt voorafgaand een advies van de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek.

Zorg en gezondheid kan ook om een toestemming voor bevolkingsonderzoek verzoeken (art. 7, §2, 2° lid, 1°). Ook in dat geval is een advies van de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek vereist op basis van een aanvraag voor toestemming.

Een aanvraag tot toestemming voor bevolkingsonderzoek moet gebeuren via het formulier dat ook op de website van Zorg en Gezondheid staat: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/formulier-voor-de-aanvraag-van-een-toestemming-voor-een-bevolkingsonderzoek-in-het-kader-van>. De aanvraag dient alle informatie te bevatten om de werkgroep toe te laten de positieve en negatieve effecten te beoordelen en zodoende een afweging te maken (bijlage bij de regelgeving: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/besluit-van-de-vlaamse-regering-van-12-december-2008-betreffende-bevolkingsonderzoek-in-het-kader>).

Als de minister een bevolkingsonderzoek namens de Vlaamse Regering organiseert, is ook hij verplicht hierover voorafgaand advies te vragen aan de Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek (art. 4, 5°). Daartoe is ook informatie nodig die gevraagd wordt in het formulier 'aanvraag toestemming bevolkingsonderzoek'.

Situering

De Gezondheidsgids is een instrument voor de huisarts dat bedoeld is om op gestructureerde wijze preventieve zorg die evidence-based is te verlenen aan personen van 18 jaar en ouder. De gids bestaat uit een vragenlijst die door de patient moet worden ingevuld en een bijhorende handleiding die de aanbevelingen voor huisartsen van Domus Medica samenvat. Een ingevulde vragenlijst zou moeten resulteren in een preventieplan op maat van het individu. De Gezondheidsgids behandelt meer dan 1 aandoening (en eventuele opsporing ervan).

De Gezondheidsgids wordt gepromoot bij alle huisartsen via de informatiekkanalen van Domus Medica.

In advies 2011-01 over het toepassingsgebied van het besluit over bevolkingsonderzoek, verduidelijkt de werkgroep dat een aanbeveling over screenen van wetenschappelijke verenigingen mogelijk onder het toepassing van de regelgeving over bevolkingsonderzoek vallen.

"Aanbevelingen of initiatieven van wetenschappelijke verenigingen, lokale kwaliteitskringen, beroepsverenigingen, enz., en die betrekking hebben op het opsporen van risicofactoren of ziekten, zijn, strikt

genomen bedoeld om het handelen van de arts in de eigen praktijk te ondersteunen. Echter, het feit dat de arts die aanbeveling alleen toepast binnen de eigen praktijk betekent niet dat de opsporing waarover een aanbeveling handelt, niet onder de toepassing van de Vlaamse regelgeving valt. De aanbeveling heeft immers een potentieel bereik dat ruimer is dan de populatie van één praktijk en is bedoeld om toe te passen in alle (zoveel mogelijk praktijken). De initiatiefnemers van de aanbeveling moet voor dergelijke aanbeveling een aanvraag tot toestemming indienen.”

Domus Medica diende in november 2018 een aanvraag voor toestemming tot bevolkingsonderzoek in voor de volgende thema's die aan bod komen in de Gezondheidsgids en de aanbevelingen waar ze naar refereren

- borstkanker
- baarmoederhalskanker
- dikkedarmkanker
- diabetes type II
- risico op hart- en vaatziekten
- alcohol
- roken
- valpreventie

Er werd ook een aanvraag ingediend voor het toepassen van de methodiek van de Gezondheidsgids in zijn geheel

De aanvragen hebben betrekking op aanpassingen aan de bestaande gezondheidsgids die al op 15 maart 2013 een toestemming verkreeg van de minister

De aanvragen werden besproken tijdens de vergadering van de werkgroep Bevolkingsonderzoek van 22/11/2018

Advies

De vragen in de vragenlijst bij de Gezondheidsgids vormen samen 1 instrument en verwijzen naar één of meerdere aanbevelingen en thema's tegelijk

Dit advies omvat veel verschillende thema's en richt zich, rekening houdend met bovenstaande, op een aantal *kernelementen* in de argumentatie met betrekking tot de zinvolheid van de Gezondheidsgids als instrument en de aanbevelingen waar naar verwezen wordt. Het advies heeft niet de intentie volledigheid na te streven in het opnoemen van knel- en mogelijke verbeterpunten.

Algemeen

De Gezondheidsgids is een goed initiatief dat poogt op een positieve manier invulling te geven aan de rol van de huisarts in gezondheidsbevordering en ziektepreventie

Specifiek

(1) aanbevelingen over screenen naar borst-, dikkedarm- en baarmoederhalskanker

Vroeger lagen de verhoudingen anders en werden vrouwen vaak via de huisarts verwezen voor een mammografie. Inmiddels worden de meeste vrouwen bereikt via rechtstreekse uitnodiging binnen het Vlaams bevolkingsonderzoek Borstkanker en is de rol van de huisarts in het doorverwijzen naar het bevolkingsonderzoek beperkter geworden. Bedoeling van de Gezondheidsgids is om de vrouwen die toch niet zouden worden bereikt via het Vlaams bevolkingsonderzoek alsnog aan te sporen om een geïnformeerde beslissing te nemen om hieraan al dan niet deel te nemen. De Gezondheidsgids geeft ook de problematiek van overdiagnose aan en beveelt bv. aan om bij vrouwen jonger dan 50 jaar al te screenen bij een bepaalde genetische belasting. Eigenlijk is het ook de bedoeling dat de huisarts mee bewaakt wie in aanmerking komt voor genetische screening en wie niet. De aandacht van de huisartsen voor genetische screening zou er kunnen toe leiden dat er te vaak genetische screening zou plaats vinden. De genetische centra echter zijn juist tevreden met dergelijke 'poortwachter', want momenteel worden zij te vaak rechtstreeks gecontacteerd door vrouwen bij wie dergelijke screening eigenlijk niet zinvol is. De vrees dat er te veel genetisch gescreend zal worden lijkt dus onterecht.

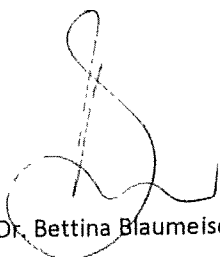
(2) valpreventie

M.b.t. val- en fractuurpreventie bij ouderen wordt 1 vraag voor patiënten van 65 jaar en ouder geïntroduceerd, namelijk 'Bent u het afgelopen jaar meer dan één keer gevallen'. Via deze vraag wil men personen met een verhoogd valrisico identificeren en onderwerpen aan een preventieve multifactoriele evaluatie. De specificiteit en sensitiviteit van deze vraag zijn echter niet gekend. Die vraag is gebaseerd op expert-opinion; de validiteit is nog niet grondig onderzocht. Ze wordt wel internationaal gebruikt. Dat deze vraag niet gevalideerd is houdt vooral het risico in dat er personen zijn die negatief antwoorden op die vraag, maar toch een verhoogd risico hebben op vallen. Als de huisarts de vraag stelt, zal hij risicopersonen vinden en er een paar missen, als hij de vraag niet stelt, zal hij ze haast allemaal missen. Elke 65plusser die bij de huisarts komt onderwerpen aan een preventieve multifactoriele evaluatie, is echter niet haalbaar. Vandaar de keuze voor die ene vraag. Het gezondheidskompas, dat dezelfde vraag zal omvatten, zal binnenkort gegevens kunnen aanleveren, over hoe vaak iemand naar de huisarts verwezen wordt omdat hij/zij meer dan één keer gevallen is tijdens het afgelopen jaar.

Besluit

De werkgroep adviseert gunstig m.b.t. de voorgestelde wijzigingen in de gezondheidsgids. Als er in de toekomst naar aanleiding van veranderingen in Vlaamse bevolkingsonderzoeken, zaken zouden wijzigingen in de Gezondheidsgids, volstaat het deze wijzigingen voor te leggen aan Zorg en gezondheid en de betrokken partnerorganisaties.

Dit advies, geformuleerd tijdens de vergadering van 22 november 2018, zal worden toegezonden aan de Vlaamse minister bevoegd voor het gezondheidsbeleid, en aan de administrateur-generaal van het Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid.

Prof. Dr. Bettina Blaumeiser,

Voorzitter Vlaamse werkgroep Bevolkingsonderzoek